

MED ÖPPNA

ÖGON

ELISABETH MORITZ

MED ÖPPNA ÖGON ELISABETH MORITZ

”Fotografier visar oss förlust” hävdar Roland Barthes, och menar att fotografiska bilder synliggör frånvaro och minnets eller kunskapens ofullkomlighet. Elisabeth Moritz, född i Sverige av tyska föräldrar, har känt sig manad att spåra sitt arv och sin familjehistoria genom fotografier i familjealbum tagna i Tyskland mellan 1912 och 1958. Men dessa albumfotografier visar sig vara försåtliga dokument och osäkra vittnen. De döljer lika mycket som de förtäljer och lämnar endast ifrån sig skärvor eller fragment av de minnen och berättelser som hennes föräldrar har haft svårt att berätta fram till idag.

Moritz har därför utvecklat en strategi för att komma åt och utforska sina familjefoton, en konstnärlig process som kopplar samman sinnet och det undermedvetna med känslor och kropp. Genom att skära ut ögonformade bitar ur de uppförstorade fotografierna ingriper hon fysiskt i bilderna och undersöker vägar för att återvända till uppslitande skeenden eller platser i familjens förflutna. Minnen, ärvda eller från första hand, innehåller slående tystnader och dolda komponenter av tidigare upplevelser. Men Moritz direkta intrång i bilderna med en skalpell gör att hon kan bryta upp och utveckla de komplexa relationerna mellan att se och avbilda, minnas och undanhålla.

En stark utgångspunkt för hennes arbete har varit idén om postminnet, ett begrepp som utvecklats för att namnge och identifiera de bortträngda minnen och känslor som orsakas av föräldrars eller tidigare generationers traumatiska händelser vilka barnen bär på som om de vore deras egna. Förmågan att omfatta och igenkänna

lagren av röster och positioner i de smärtsamma och drabbande postminnena är således avgörande för att de efterföljande ska kunna omvandla eller i vart fall hantera sin nedärvda relation till detta det förflutnas våld.

De ögonformade utsnitten i familjefotografierna omdirigerar betraktarens blick till nya eller specifika detaljer och fokuspunkt i varje bild. Genom denna fotografiska handling skapar Moritz sina egna minnen, fabricerar och avtäckar sin berättelse, framställer sin subjektivitet. Gesten att rikta om blicken - genom en mängd ”öppnade ögon” - ger oss betraktare flera olika synvinklar. Den understryker den tidsmässiga skillnaden mellan det ögonblick då fotografiet togs och det efterföljande ögonblicket då det betraktas, och den uppmärksammar denna särskilda differens som återfinns i varje fotografi. Eftersom Moritz fotografiska arbeten på så vis befinner sig i och arbetar med två olika tidsrum simultant ifrågasätter de också själva vår visuella föreställningsförmåga och omdöme. Denna tidsmässiga klyfta (mellan olika då och flera nu) ger istället utrymme för vårt engagemang och både efterlyser och föreslår en etik för att betrakta, föreställa sig och se.

Genom sitt sätt att omarbete familjefotografier har Moritz kunnat konfrontera starka fakta i sin familjehistoria, som att männen i familjen mer eller mindre frivilligt deltog i kriget. Samtidigt som kvinnorna i hemmet tyst blundade för den verklighet som andra världskriget och nazismen innebar. Utställningens titel *Med öppna ögon* härrör från detta sätt att återvända till och bearbeta fotografierna, bilderna, med öppna ögon i

full medvetenhet om kriget och dess efterdyningar.

Den fotografiska installationen i *Med öppna ögon* åtföljs av textverk och ett ljudstycke vilka fungerar som ytterligare ledtrådar till utställningens narrativ. En fragmenterad berättelse förmedlas genom transkriberade brev från konstnärens mormor till hennes mor, inklusive berättelser om hennes flykt från Ostpreussen till Sverige. Brevens var handskrivna, men Moritz har transkriberat dem med skrivmaskin för att göra dem mer läsbara och närvarande. Eftersom breven var censurerade och innehåller ord eller meningar överstruken med svart färg, bär breven på en tystnad analog med de fotografiska verken. Dessutom genomsyrar ett ljudlandskap (ett tåg som passerar, ett marscherande hjärtslag, långa perioder av tystnad ...) utställningsrummet.

Precis som fotografierna är ljudfragmenten och orden bräckliga spår av människor, platser och händelser. De är otillräckliga som dokument och inte heller utger de sig för att vara direkta skildringar av krigsupplevelsen. Men de fångslande fragment av vardagslivet som de omartikulerade fotografierna, breven och ljuden utgör öppnar – om än ofullständigt – vägar till det förflutna, samtidigt som de reviderar och griper in i nuet. När Moritz lokaliserar ett av foton till Chemnitz 1933 påminner historien (enligt Wikipedia) oss om att koncentrationslägret Sachsenburg i Nazityskland, beläget nära Chemnitz, öppnades i maj 1933, det första koncentrationslägret där SS använde färgade trianglar fastsydda på kläderna för att identifiera olika

kategorier av fångar. Och när familjen på ett annat foto sitter runt ett bord och dricker kaffe 1940 berättar krigshistorien att samma år gick de första tågen med judar som fördrivits från Tyskland till getton i det ockuperade Polen.

Minnesarbete kan vara en metod för att gräva fram och offentliggöra okända berättelser om levda liv, men det kan också skapa nya förståelser av både det förflutna och nutiden. Med verken i *Med öppna ögon* bjuder Moritz in den uppmärksamme betraktaren att observera de olika lager av både personlig och kollektiv historia som hennes verk öppnar upp till. Men genom detta arbete och dessa interventioner tränar och skärper hon också uppfattningen om nutiden, särskilt fenomenet indoktrinering, gruppinflytande och hur ett samhälle så lätt kan glida från demokrati och fred till diktatur och krig.

Elisabeth Moritz fotografiska arbeten är lika kreativa som reflexiva och kritiska. Hon bjuder inte in betraktaren till en njutningsfull reträtt till ett bukoliskt förflutet. Istället uppmanar hon oss att erkänna de motsägelsefulla berättelser som kräver att vi erkänner flera sätt att se och i sin tur ifrågasätter vår egen position i den sociala ordningen genom den etik för att se och engagera sig som förkroppsligas i hennes arbete.

Mariangela Mendez Prencke
Konsthallschef

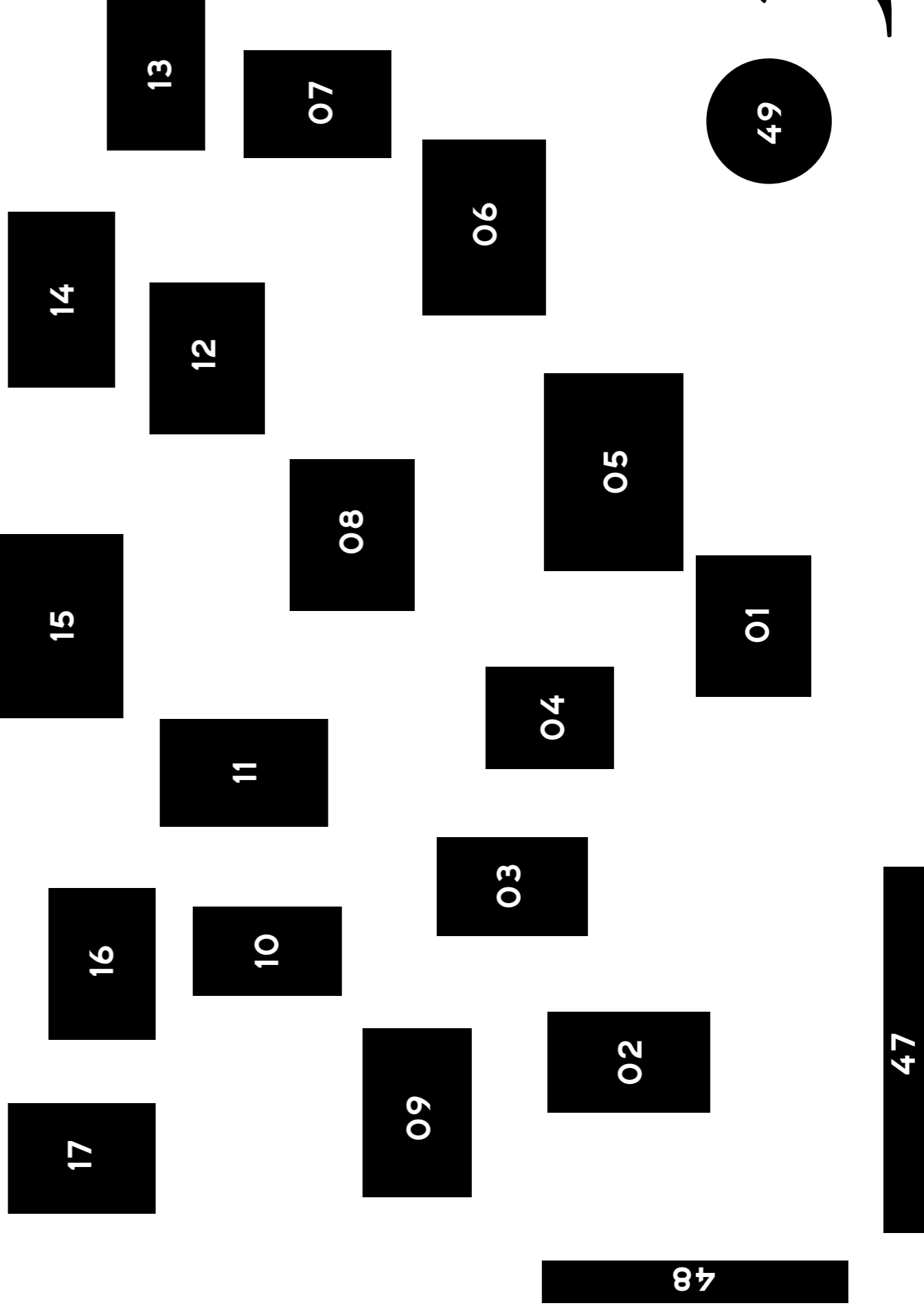
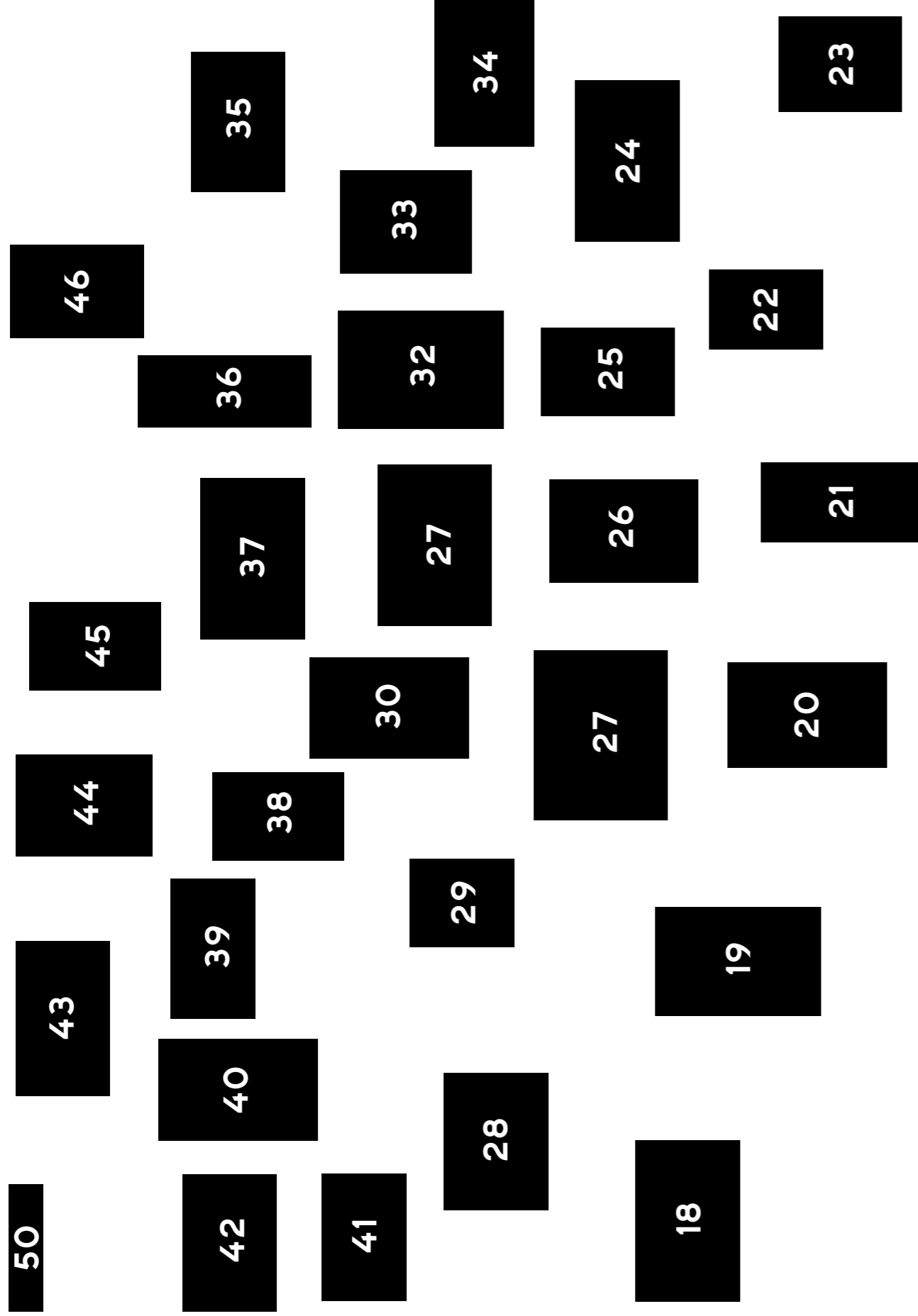

CHEMNITZ, 1932. ULRICH. 80X119 CM
ELISABETH MORITZ

OM KONSTNÄREN Elisabeth Moritz utforskar sin familjs tyska förflutna samt frågor kring skuld genom stora utskrifter av familjefoton från första hälften av 1900-talet. Med fokus på mellankrigstiden och andra världskriget skildrar hon hur samhällsförändringar – från demokrati till populism och diktatur, från fred till krig – speglas i familjen.

Genom att skära i fotografierna med skalpell skapar hon en dialog mellan de historiska bilderna och sitt eget personliga sökande.

KORT BIO Elisabeth Moritz (f. 1956 i Lund) är verksam i Malmö och utbildad vid Ecole nationale Supérieure des beaux-arts i Paris. Verksam i Malmö. Hennes verk har ställts ut både i Sverige och internationellt, bland annat på Avesta Art, Näs-sjö Konsthall, Varbergs Konsthall, Kalmar Konstmuseum, Dat Bolwerck (Nederländerna) och Grassi Museum (Tyskland).

PERSONGALLERI

Edith – Mormor
Karl-Albert – Morfar

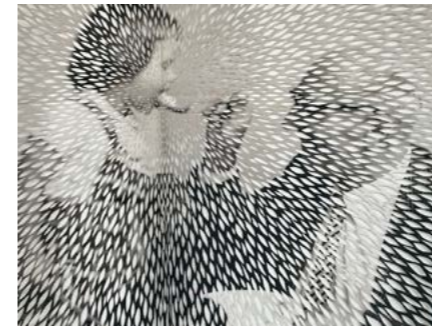
Dorle – Farmor
Ernst – Farfar

Ingrid – Mamma
Ulrich – Pappa

Herman – Ingrids äldste bror

Bertil – Ingrids yngste bror

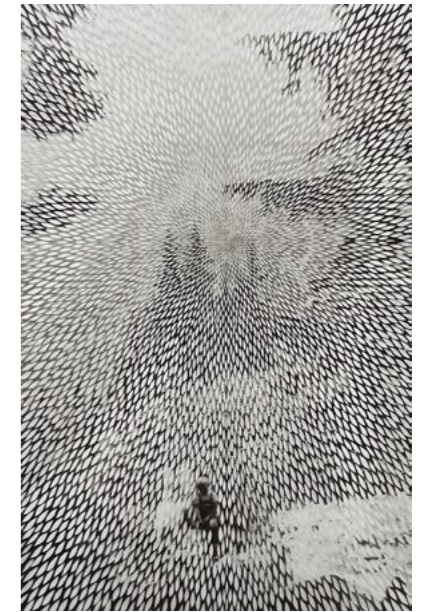
Klaus – Ulrichs bror

01. LUND, 1958. KARL-ALBERT
OCH JAG.

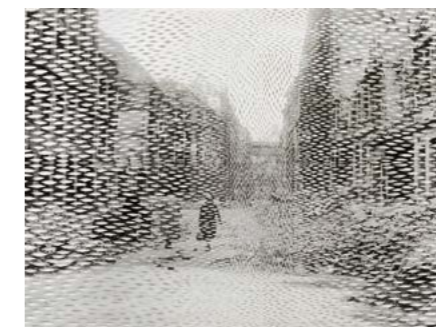
02. CHEMNITZ, 1939. KLAUS.

03. ERTZGEBIRGE, 1936.
ULRICH.

04. UTAN TITEL.

05. BERLIN, 1945.

06. BERLIN, 1936. INGRID,
EDITH, KARL-ALBERT OCH
HERMAN.

07. VERDUN, 1917. ERNST.

08. ÖSTFRONTEN, 1916.

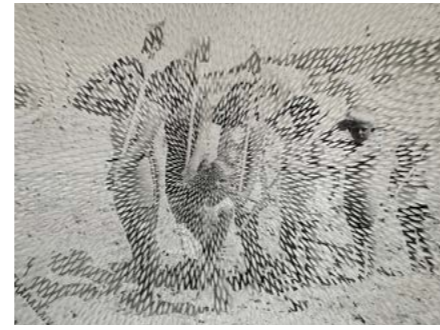
09. CHEMNITZ, 1933. KLAUS,
ULRICH OCH GRANNPOJKE.

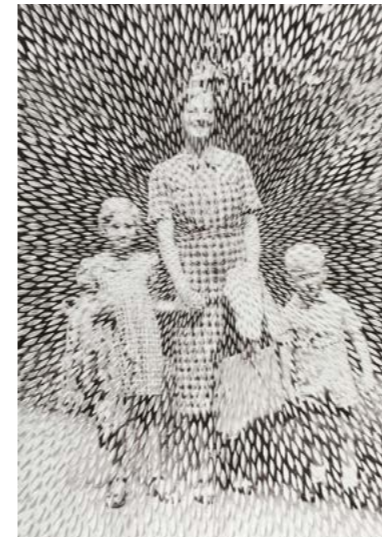
10. CHEMNITZ, 1921. DORLE.

11. CHEMNITZ 1944.

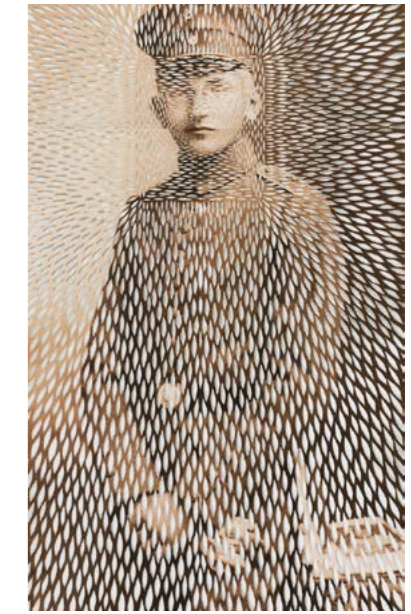
12. OSTSEE 1934. ULRICH, KLAUS MED KUSIN OCH ANDRA BARN.

19. BERLIN, 1938. INGRID, EDITH OCH HERMAN.

20. BERLIN, 1938. INGRID OCH KARL-ALBERT.

21. KOLBERG, 1916. KARL-ALBERT.

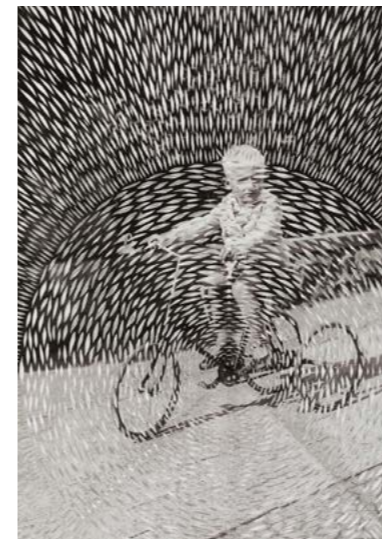
13. CHEMNITZ, 1928. ULRICH, KLAUS OCH DORLE.

14. OSTSEE, 1932. ULRICH, KLAUS, DORLE, ERNST MED ANDRA.

15. RÜGEN, 1940. HERMAN OCH EDITH.

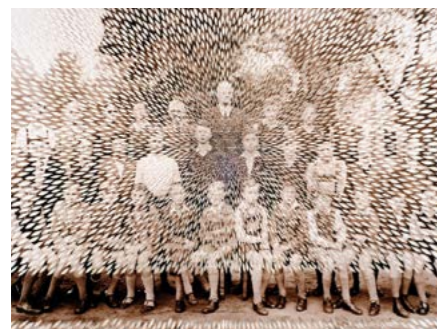
22. CHEMNITZ, 1930. KLAUS.

23. CHEMNITZ, 1932. ULRICH.

24. FLYKTEN FRÅN KOLBERG, 1945.

16. CHEMNITZ, 1939, URICH OCH HANS KLASS.

17. CHEMNITZ, 1932. ULRICH OCH ERNST.

18. FRANKRIKE, 1940. KARL-ALBERT.

25. VERDUN, 1917. ERNST.

26. CHEMNITZ, 1939. ERNST.

27. VERDUN, 1916. ERNST.

VÅNING: 2

28. FLICKORNA, 1912. EDITH MED SIN SKOLKLASS.

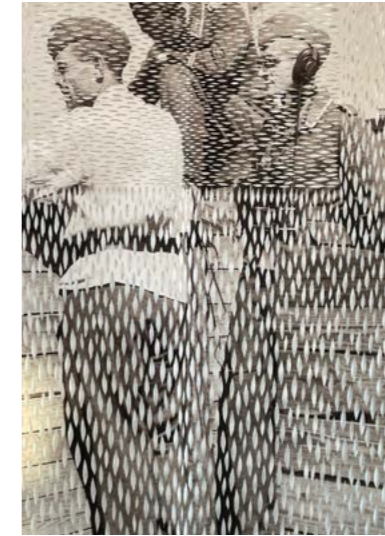
29. WIESBADEN, 1926. EDITH.

30. OSTSEE, 1932. ULRICH OCH KLAUS.

37. WARTBURG, 1921. EDITH OCH SLÄKTINGAR.

38. CHEMNITZ, 1944.

39. WIESBADEN, 1920. EDITH OCH SLÄKTINGAR.

31. OSTSEE, 1934. DORLE, ULRICH, KLAUS, KUSINEN MARIE-LOUISE BLAND ANDRA BARN.

32. EBENSDORF 1933. ULRICH, KLAUS OCH KUSINEN MARIE-LOUISE.

33. VERDUN, 1917. SOLDATER OCH ERNST SOM VAR FÄLTSJUKVÅRDARE.

40. DEMMIN, 1932. EDITH, KARL-ALBERT, INGRID.

41. STRALSUND, 1923. EDITH BLAND VÄNNER.

42. RÜGEN, 1940. INGRID OCH HERMAN.

34. CHEMNITZ, 1944. ULRICH OCH ANDRA POJSOLDATER.

35. CHEMNITZ, 1935. ULRICH, DORLE OCH KLAUS.

36. KOLBERG, 1912. KARL-ALBERT.

43. NORMANDIE, 1917. ERNST BLAND GRAVGRÄVARNA.

44. GARNISONSSTADEN DEMMIN 1932, EDITH OCH KARL-ALBERT.

45. GARNISONSSTADEN DEMMIN, 1931. EDITH OCH KARL-ALBERT.

MED ÖPPNA ÖGON

46. CHEMNITZ, 1944.

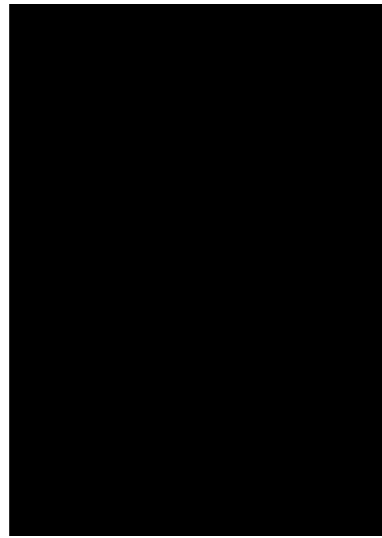

50. CHEMNITZ, 1939.
DORLE, KLAUS OCH ULRIC.

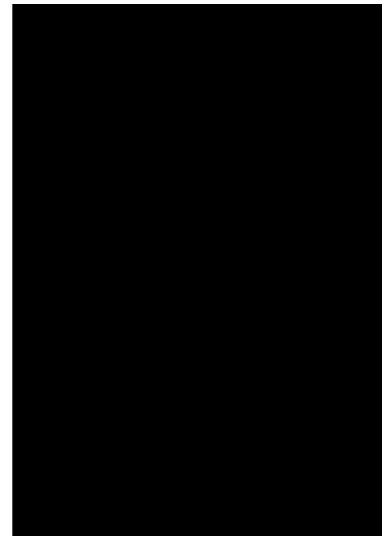
47. MORMORS BREV 1-7,
2020.

Transkriberade från
mormors handskrivna.

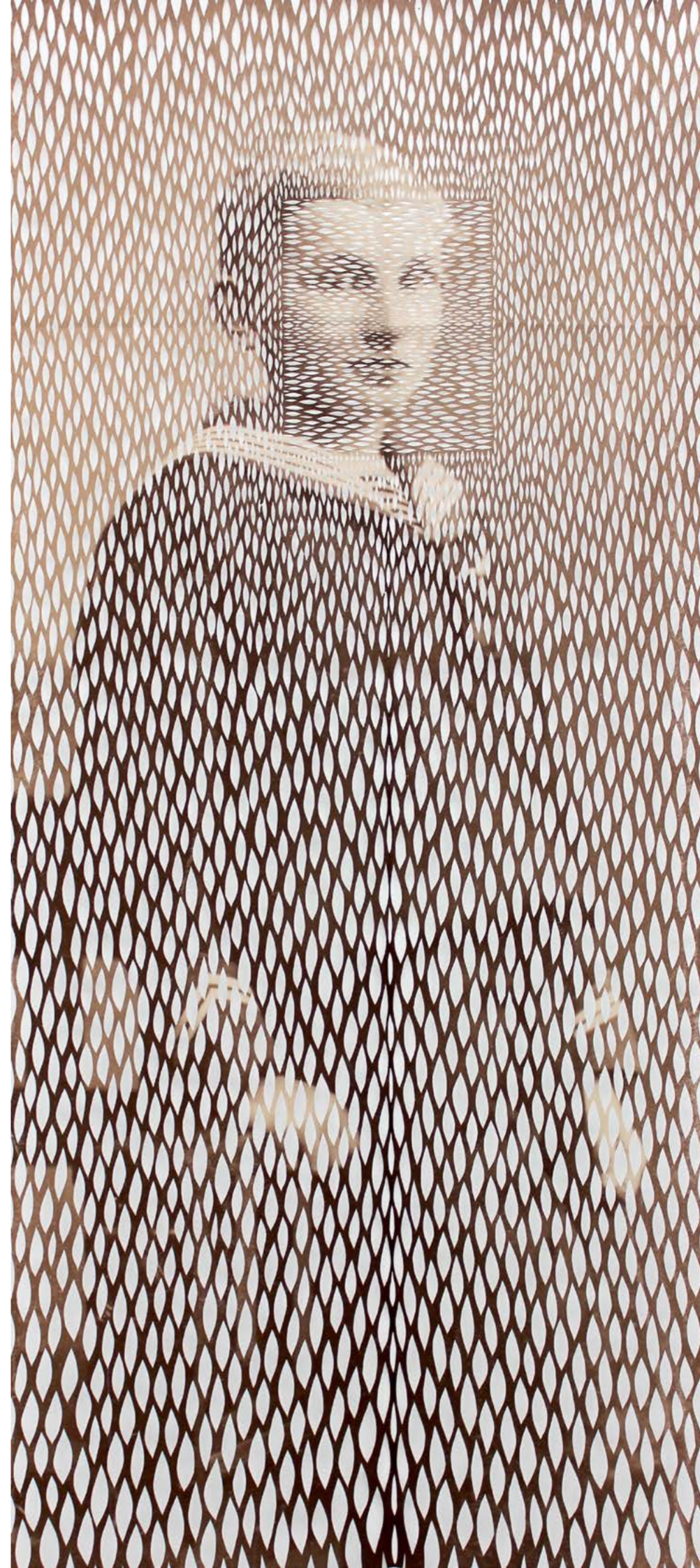
48. CENSUR 1-3, 2020.

Mormors handskrivna
censurerade brev.

49. CONNECTIONS, 2025.
Ljudverk.

I samarbete med musikern och
konstnären Dan Schyman och
med hjälp av Carlos Segovia
som spelat in tågen utanför
Havremagasinet.

**TÄNK PÅ MILJÖN:
Lämna gärna tillbaka
mig när du läst klart.**

**Läs mer om Havremagasinet och
vårt program på vår webbsida!**